

LIBER III.

Julianus deinceps ea ratione ac diligentia confutandus, ut ad singulos quatuor ipsius libros seorsim respondeatur singulis totidem libris, Hoc itaque tertio suo Augustinus primum Juliani librum refellit, id agens ut liquido appareat, cum Deus verus et bonus sit hominum conditor, bonæque sint nuptiæ et ab ipso institutæ, malam tamen esse concupiscentiam, qua caro contra spiritum concupiscit. Hoc malo bene uti pudicitiam conjugalem, meliusque non uti eo continentiam sanctionem. Malum autem istud non ex alia substantia quam non Deus condiderit, ut Manichæus insanit, nobis esse permixtum; sed per Adæ inobedientiam exortum atque traductum, et per Christi obedientiam expiandum atque sanandum: cujus mali obligatione implicat debita pœna nascentem, solvit indebita gratia renascentem. Ex ipsis quoque Juliani dictis malam ostendi libidinem: quippe qui et remedia contra eam agnoscat, et ratione frænari eam velit, ac denique dicat gloriosa in ipsam a continentibus exerceri certamina.

I. JAM nunc, quia sine dubio tot tantorumque sanctorum, et in sacris Litteris eruditorum, et in Ecclesiæ regimine tam clara memoria et laude pollutum auctoritati si non cesseris, nec acquieveris, sive contumeliosissime sicut me, sive illos verecundius et mitius cum aliqua personarum acceptione tractaveris; tamen etiam ipsos errasse dicturus es; ita tibi, dilecte fili Juliane, Domino

donante respondere debeo, et sic tuos libros atque argumenta refellere, utsi possis, intelligas, male tibi fuisse persuasum, quod aliis persuadere moliris; teque salubriter pœniteat incautæ ac temerariæ juvenilis progressionis et prolapsionis tuæ, non tantum tibi tua correctione, verum etiam pluribus profutura, cognoscentibus vobis atque fatentibus quam non inaniter quamque veraciter tot et tanti Christianorum rectores doctoresque populorum hoc in Ecclesia Dei didicerint et docuerint, quod verisimili novitate decepti cupiebatis evertere. Si autem, quod abs te Dominus avertat, vel sic tenebratum cor habueris, ut intelligere ista non possis; vel ex eo numero fueris, quos in sanctis Psalmis veritas notat dicens: » Noluit intelligere, ut bene ageret¹; » vel ex eo, de qualibus item scriptum est. « Verbis non emendabitur servus durus, » si enim et intellexerit, non obaudiet²: » nec sic erit iste infructuosus labor vel meus, vel aliorum fratrum, qui per Christi gratiam contra hunc errorem catholicam defendunt fidem. Multo amplius enim erunt quos antiqua veritas vel instruat defensa, vel corrigat, si non defuerunt quos irrepens error insolitus aut subverteret aut moveret. Ac ne longum faciam, non omnia verba tua ponam, sed si Dominus adjuverit, tuarum velut acutarum argumentationum nihil non solum destructumque dimittam.

II. De iudicibus: « Apud quos propterea dicis non potuisse vos agere causam vestram, quia nemo de rebus dubiis bene consultat, nisi qui ab odio, ira et amicitia vacuum pectus attulerit; quales non fuisse dicis, qui de causa vestra iudicaverunt, quia prius eam cœperunt odisse quam nosse; » jam quidem superiore libro respondi: Quia si ta-

¹ Psal. xxxv, 4. — ² Prov. xxix, 19.

les iudices, quales definivit, unde hoc dixisti, Sallustius quæreretis¹: sancto Ambrosio et coepiscopis ejus, qui de hac re ab odio vestri vel amicitia, vel ira, vel quod tu non posuisti, sed Sallustius posuit, misericordia pro vobis, vel contra vos, vacuum pectus habuerunt, quando de hac re veras tranquillasque sententias protulerunt, utique cederetis. Quos nunc vobis parum est iudices nolle, nisi etiam reos facere insuper audeatis. Sed obsecro te, quomodo causam vestram qui damnaverunt ante coeperunt odisse quam nosse? Qui eam procul dubio quia noverant, oderant. Noverant enim vos dicere, nihil mali parvulos habere, nascendo, quod purgari debeat renascendo. Noverant vos dicere gratiam Dei secundum merita nostra dari: ut jam gratia non esset gratia, quia non gratis daretur², sed secundum debitum redderetur. Noverant vos dicere, hominem in hac vita posse nullum habere peccatum; ut non ei sit necessarium, quod in Oratione Dominica tota dicit Ecclesia: « Dimitte nobis debita nostra³. » Hæc in vobis noverant, et rectissime oderant. Denique ab eis vos correctos noverint, et amabunt. Quoniam non sicut dicis: Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Pelagianus et Coelestianus vocatur: » sed qui libertatem in quam vocati sumus, non gratiæ Dei tribuerit; et qui parvulorum liberatorem Christum negaverit; et qui cuiquam in hac vita justo aliquam in Dominica Oratione petitionem, non propter ipsum dixerit necessariam; ipse hujus erroris accipit nomen quia errore communicat crimen.

III. Jam vero Manichæorum crimine, quæ catholica lumina audeas, vel te nescias, vel nescire te fingas, infamare, non opus est hic dicere. « Sane, ut dicis, si pro

¹ Lib. 2. cap. ult. Sallust. de conjurat. Catilinæ, in oratione Cæsaris. —
² Rom. xi, 6. — ³ Matth. vi, 12.

vobis potius ab Imperatore responsum est, » cur non in medium prosilitis, et hoc ultro publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes, quorum Christianus princeps approbavit fidem? Verum si Dei legem non sicut sese habet, sed sicut vobis placet, intelligitis: quid mirum si et de lege Imperatoris hoc facitis? Sed hæc te alias executurum plenius polliceris. Quod si feceris, aut redarguetur sicut insidiosum; aut contemnetur sicut inane, quod feceris.

IV. Quam vero lauta et lepida est gratulatio tua, quod unum dicis egressum, qui in se summam prælii sitam optat intelligi; videlicet ut Pelagianis tu videaris David, ego autem Goliath. Videris, si tu hoc induxisti pactum et placitum cum Pelagianis, ut si victus fueris, nihil ulterius illi audeant. Ego autem absit ut ad monomachiam vos provocem, quos ubicumque apparueritis, ubique diffusus Christi debellat exercitus; qui debellavit apud Carthaginem Coelestium, quando illic ipse non eram; et rursus Constantinopoli tam longe a regionibus Africanis¹: qui debellavit in Palæstina Pelagium, ubi causam vestram suæ damnationis timore damnavit: ibi enim omnino cecidit hæresis vestra. Et quia ille, cujus figura erat David, contra suos adversarios in suis omnibus militibus pugnat, errorem vestrum etiam Pelagii lingua tanquam prostrati et jacentis gladio detruncavit. Nam quod tu dedignaris, « Propterea vos novos hæreticos dici, quia omne malum quod peccatum definitur, asseritis non in natura, sed in sola voluntate consistere, » jam vobis Pelagius, imo per linguam Pelagii Dominus amputavit. Timens quippe ille damnari, damnavit eos qui dicunt², infantes etiam si non baptizentur, habere vitam æter-

¹ Vide in 2. parte Appendicis de synodo Constantinopolitana sub Attico habent an. 417. — ² Lib. de gestis Pelagii. c. 11, 33 et 35.

nam. Qui ergo negatis esse in parvulo malum, quod baptismate diluatur; dicite quo merito parvulus non baptizatus æterna morte plectatur? Sed quid estis dicturi, nisi forte Pelagio maledicturi? Qui tamen si vobis maledicentibus dicat, Et quid velletis ut facerem? An dicente Christo, « Si non manducaveritis meam carnem, et biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis¹: » dicturus fueram parvulum habiturum vitam, qui sine isto sacramento finisset hanc vitam? Puto quod vos maledixisse homini poenitebit. Jam vos ergo totius poeniteat hujus erroris.

V. Ne argumento miserrimo utamini, quo universi utuntur hæretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti: « Laborare illam partem rationis inopia, quæ in disserendo cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulosis extorquet assensum. » Novi quidem hæretici vos estis, sed istam pene omnium hæreticorum veterem vocem cum cæteris agnovistis atque tenuistis. Nec vos nec alios decipiatis, velut talem vocem habentes adversum nos, qualem nos adversum Donatistas, quos ad Collationem nobiscum venire per imperialia jussa compulimus: (illorum enim furor occupaverat Africam totam, nec prædicari a catholicis veritatem contra suum patientur errorem, violentis aggressionibus, latrocinationibus, itinerum obsidionibus, rapinis, ignibus, cædibus multa vastantes, cuncta terrentes:) cum quibus apud episcopos, quos communes non habebamus, nihil agere poteramus: quod vero ante ferme centum annos majores nostri eum eis egerant, jam populorum memoria non tenebat. Hæc igitur necessitas compulit, ut saltem gestis

¹ Joan. vi, 54.

nostra Collatione confectis, eorum contunderemus inveterandiam, et reprimeremus audaciam. Vestra vero apud competens judicium communium episcoporum modo causa finita est: nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam de hac re sententiam cum pace sequamini: quod si nolueritis, a turbulenta vel insidiosa inquietudine cohibeamini. Similes autem potius estis Maximianistis, qui cupientes exiguitatem suam nomine saltem certaminis consolari, et ideo videri aliquid apud eos, quibus contemptibiles erant, quia inire nobiscum sinerentur examen; interpellantes eos et libellum dantes provocantesque contempsimus. Magis enim de certamine nominari desiderabant, quam formidabant in certamine superari: nec sperabant victoriæ gloriam, sed famam requirebant Collationis, quia multitudinis non habebant. Si ergo putatis, ideo vos esse victores, quia non vobis datum est quale desideratis examen; Maximianistæ vos ad ista vaniloquia præcesserunt: quamvis dederit vobis Ecclesia catholica judicium, quale debuit, ubi causa vestra finita est: illis autem nullum dare dignata est; quia non a nobis sicut vos, sed a Donatistis fuerant segregati. Si autem in Maximianistis videtis non esse consequens, ut qui conferre in aliquo judicio non sinuntur, putari debeant de veritate confidere: nolite ulterius hæc vana jactare; vobisque sufficiat, quod vos Ecclesia catholica et materna lenitate sustinuit, et judiciaria severitate, vel potius medicinali necessitate damnavit.

VI. Sed ne superfluis immoremur, omitto tumultus maledictorum et conviciorum tuorum, sive quæ in principio congestisti operis tui, sive quæ per omnes eosdem quatuor libros pene nusquam spargere destitisti; ne gravibus hominibus neuter nostrum disputator gravis, sed

levis uterque litigator appareat. Videamus jam potius quid afferas, unde me, sicut promittis, ostendas homines et nuptias diabolo auctori tribuere.

VII. Certe redarguenda tibi mea verba proponis; quibus propositis velut respondens, persuadere conaris, » Contra me ipsum locutum me fuisse: qui cum propter meam defensionem dixerim, ab hæreticis novis dici nos damnatores esse nuptiarum, operisque divini, postea id abstulerim, dicendo in semis unciis possideri hominem nascentem a Deo et a diabolo, vel potius totum a diabolo possideri, prorsus excluso Deo velut ab universa sua possessione, quod est homo. » Ubi est acumen tuum, quo tibi videris et categorias Aristotelicas assecutus, et aliam dialecticæ artis astutiam? Ita-ne non attendis hoc, quod mihi de parvulis objecisti, de quibuslibet majoribus malis hominibus utrique nostrum objici posse ab aliquo adversario veritatis? Interrogo enim te, quid de nondum regenerato homine pessimo quocumque respondeas. Saltem istum confiteris esse sub diabolo, nisi renascatur in Christo: an et hoc negas? Si negas, qui sunt ergo quos Deus eruit de potestate tenebrarum, et transfert ad regnum Filii charitatis suæ¹? Si autem confiteris, quæro utrum in tali homine in potestate adhuc posito tenebrarum habeat Deus aliquam potestatem. Si dixeris, non habet: respondebitur tibi, Ergo Deus de sua possessione a diabolo exclusus est. Si dixeris, habet: respondebitur tibi, Ergo Deus et diabolus in semis unciis hominem possident: et tibi ab imperitis talis invidia concitabitur, qualem tu mihi, qui vis peritus putari, de parvulis ab ortu recentibus concitare voluisti. Ecce primum argumentum tuum quantum quanta facilitate destructum est, dum attendere negligis, sic esse homines

¹ Coloss. 1, 13.

sub diaboli potestate, antequam redimantur a Christo, ut tamen Dei potestati, non solum hi, sed ne ipse quidem diabolus subtrahatur.

VIII. De baptismi sane quæstione, quam vobis apud ignaros invidiosam mendaciis nostris factam fuisse conquestus es, vix dici potest, quam eleganter existi, hanc a vobis amolitus invidiam, eo quod parvulos baptizandos esse fateamini, « Quia gratiam baptismatis dicitis, non pro causis esse mutandam, quod ipsa dona sua pro accidentium capacitate dispensat. Ideoque Christus qui est sui operis redemptor, auget, inquis, circa imaginem suam continua largitate beneficia, et quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores. » Hoc-cine est totum, cur vobis de baptisate parvulorum faciendam non existimatis invidiam; quasi quisquam nostrum vos dixerit negare, baptizari parvulos oportere. Non eos dicitis non debere baptizari; sed pro magnitudine sapientiæ vestræ, res mirabiles dicitis: In sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur; redimuntur, sed non liberantur; lavantur, sed non abluuntur; exorcizantur et exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur. Hæc sunt sententiarum portenta vestrarum, hæc inopinata mysteria dogmatum novorum, hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum, mirabiliora quam Stoïcorum philosophorum. Ut enim hæc dicatis, time-tis audire, Si salvantur, quid in eis ægrotabat? Si liberantur, quid in eis servitutis vinculo tenebatur? Si abluuntur, quid in eis latebat immundum? Si eruuntur, quo merito erant sub diaboli potestate, qui propria iniquitate non erant rei, nisi quia trahunt, quod negatis, originale peccatum? Et ad hoc negatis, non ut eos salvos, liberos, mundos, nulli hosti subditos asseratis; non enim aliquid eis opitulatur vestrum testimonium falsum,

ante iudicem verum : sed ut illis in mala vetustate remanentibus, vos novam sectemini vanitatem. Non enim vestra, sed illius est vera sententia, qui dixit, « Nisi quis » renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest intrare in » regnum Dei¹. »

IX. Verum vos excellentissimi amatores illius vitæ, quæ futura est æterna cum Christo, nullam poenam putatis esse imaginis Dei, in æternum exulare a regno Dei: cum si parvam poenam esse diceretis, non esset hæc vox beati amatoris illius regni, sed miseri contemptoris. Porro autem, si quod huic sufficit causæ, parvam saltem poenam fatemini esse, quæ magna est, ut imago Dei non sinatur intrare in regnum Dei : obsecro, aperite qualescumque oculos, et videte qua justitia poena ista infligenda sit parvulo, quem clausis oculis originali obnoxium negatis esse peccato. Omitto commemorare quæ mala in hac ipsa transitoria vita pene omnes patientur infantes, et quomodo explicetur quod dictum est, « Grave jugum » super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, » usque in diem sepulturæ in matrem omnium². » Quæ utique mala sub justo et omnipotente Dea non irrogarentur ejus imagini, quibus malis in virtute exerceri infantilis ætas non potest dici, si nulla ex parentibus mala merita traherentur. Hæc autem mala parvulorum, non ea quæ habere negantur a vobis, sed quæ perpeti cernuntur ab omnibus nobis, tu prætermittis omnino, nec respicis : sed spatiaris tibi vir disertissimus, et exerces ingenium ac linguam tuam in laude naturæ. Natura ista in tantas et tam manifestas collapsa miserias, salvatorem, liberatorem, mundatorem, redemptorem Christum habet necessarium; non Julianum, non Coelestium, non Pelagium laudatorem. Quam quidem redimi non fateris in par-

¹ Joan. III, 5. — ² Eccli. XI, 1.

vulis, nisi quia hoc Coelestius apud Carthaginem gestis ecclesiasticis, ora christiana non sustinens, fassus est. Cæterum rogo te, quomodo potest intelligi ista redemptio, nisi a malo, redimente illo qui redimit Israël ab omnibus iniquitatibus ejus¹? Ubi enim redemptio sonat, intelligitur et pretium²: et quod est hoc, nisi pretiosus sanguis agni immaculati Jesu Christi? De hoc autem pretio quare sit fustum, quid interrogamus alium? Redemptor ipse respondeat, dicat ipse mercator: « Hic est, » inquit, sanguis meus qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum³. » Pergite adhuc, pergite, et sicut dicitis, in sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur; redimuntur, sed non liberantur; lavantur, sed non abluuntur; exorcizantur et exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur; sic etiam dicite, Funditur pro eis sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissione mundantur. Mira sunt quæ dicitis, nova sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis; mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.

X. Nonne ipse dixisti, « Administrationem corporis sic animo esse commissam, ut fructus operis fieret utrique communis, et vel virtutis exercitiæ gaudia, vel insolentiae poenas cum ejus quam hic non bene rexerat, carnis afflictione sentiret? » Responde igitur, quare in hac ipsa vita afflictione carnis anima crucietur infantis, cujus ei meritum, quia non bene rexit carnem, adhuc non potest imputari? « Naturam dicis humanam in exordiis nascentium innocentiae dote locupletem. » Fatemur sane, quantum ad peccata pertinet propria: cum autem etiam originali negatis obnoxios, respondete, quo merito tanta innocentia nonnunquam cæca, nonnunquam surda nascatur? Quod vitium etiam ipsam impedit fidem, Apostolo

¹ Psal. cxxix, 8. — ² 1 Petr. 1, 19. — ³ Matth. xxvi, 28.

testante qui dicit : « Igitur fides ex auditu¹. » Jam vero quis ferat, quod ad ipsum spectat animum, imaginem Dei « Innocentiæ, sicut asseris, dote locupletem, » fatuam nasci, si nulla ex parentibus mala merita in parvulos transeunt? An ita est quisquam vestrum fatuus, ut fatuitatem nullum malum putet; cum Scriptura dicat : « Mortuum septem diebus², fatuum vero omnibus diebus » esse lugendum? » Quis autem nesciat, quos vulgo moriones vocant, natura ita fatuos, ut quibusdam eorum pene sensus pecorum conferatur? Et non vultis fateri genus humanum ex initio quo deseruit Deum, trahere damnatæ originis noxam his omnibus dignissimam poenis, nisi ubi parcit ratione dispositionis occultæ inscrutabilis sapientia Conditoris. Qui nec ab ipsa universa massa perditionis abstinet sui operis bonum : ut ex malis vitiorum condant, licet cum malis, in quantum bona est, rationalem mortalemque naturam, cujus nemo esse potest conditor, præter ipsum; et in generatione damnata; præbeat vasis misericordiæ regenerationis auxilium.

XI. Frustra itaque putas, « Ideo in parvulis non esse delictum, quia sine voluntate, quæ in eis nulla est, esse non potest. » Hoc enim recte dicitur propter proprium cujusque peccatum, non propter primi peccati originale contagium : quod si nullum esset, profecto nulli malo parvuli obstricti, nihil mali vel in corpore, vel in anima, sub tanta justi Dei potestate paterentur. Quod tamen et ipsum a mala voluntate priorum hominum sumpsit exordium. Ita nisi voluntas mala, non est cujusquam ulla origo peccati. Hæc si sapias, simpliciter et veraciter gratiam Christi erga parvulos confiteberis, nec cogeres res impiissimas atque absurdissimas dicere, aut baptizandos non esse parvulos, quod quidem postea estis for-

¹ Rom. x, 17. — ² Eccli. xxii, 13.

tasse dicturi, aut tam magnum sacramentum sic in eis esse ludibrium, ut in Salvatore baptizentur, sed non salventur; a Liberatore redimantur, sed non liberentur; lavacro regenerationis laventur, sed non abluantur; exorcizentur et exsufflentur, sed a potestate tenebrarum non eruantur; sit eorum pretium sanguis, qui in remissionem fusus est peccatorum, sed nullius peccati remissione purgentur. Hoc totum propterea, quia timetis dicere : Non baptizentur; ne non solum facies vestræ sputis obliantur virorum, verum etiam capita sandaliis muliercularum committentur.

XII. Nos certe causam cur sub diabolo sit qui nascitur, donec renascatur in Christo, peccati ex origine dicimus esse contagium. Vos autem qui hoc negatis, ea saltem quæ aperta sunt intuemini; cur nonnulli etiam dæmonem patiantur infantes : nisi forte et ipsos, aut esse, aut sub diabolo esse, negabitis; nec vos Evangelium commonebit³, ubi forsitan propter vos interrogavit Dominus quod sciebat, ut pater pueri responderet, filium suum ab infantia sua a dæmonio tam gravi graviterque vexari, ut a Christi Discipulis non posset expelli. Ecce ego, ut sint parvuli in diaboli potestate, causam nuptias esse non dico, quod me dicere calumniaris. Nuptiæ quippe habent ordinem suum et benedictionem suam, bonumque suum nec subintrante peccato amittere potuerunt. Tu autem quare sit sub diabolo ille saltem infans, qui manifestissime vexatur a diabolo, ita ut aliquando ipsa vexatione moriatur, responde si potes. Non vis enim, quemquam ullam poenam pro alienis subire peccatis, ne hinc fiat credibile, etiam contagia peccatorum in nascentes ex gignentibus posse transire.

XIII. Sed videlicet, ut egregius dialecticus : « Non

¹ Luc ix. 39.